

Omiljeni monter naroda

Čemu se zamajavati tim kad je elitama ovako lijepo. A da se građani ne bi toga dosjetili, nudi im se sapunica o (ne)mijenjanju Dejtona

Provođenje reformi u BiH znači demontiranje snaga nasilja i komandne ekonomije s jedne strane i montiranje vladavine prava i tržišne ekonomije s druge strane. No, dok postoje dobri rezultati u demontaži, zahvaljujući poglavito ino čimbenicima, nema rezultata u montaži. Broj inozemnih vojnih trupa se desetstruko smanjio. Zemljom se može putovati bez većih problema (pri čemu, doduše, ne treba zanemariti stan!). Zašto se procesi tako odvijaju i zašto poradi neusklađenosti stvaraju crnu rupu, odnosno pravni nered, odgovorit će predstojeća međunarodna konferencija "Deset godina od Daytonu i dalje", koja će u organizaciji Asocijacije BiH 2005. biti održana 20-21. listopada 2005. godine u Ženevi.

Vladajućim elitama nije u interesu mijenjati postojeće stanje. To iziskuje mukotrпно usaglašavanje oko postizanja jedinstva putem nagodbe, a poradi neizvjesnih budućih probitaka. Ni jedna elita

(odnosno, stranka kao njen politički izdanak) i ne predočava gledišta o tome kako kani uvesti promjene nagodbom niti stvara stabilne udruge po tom osnovu. Elite ne žele eliminirati rupu, tj. uvoditi red jer bi red ugrozio njihove pozicije.

Vladajuće elite su snažno razvlele "institucionalnu sumnju" ulaganjem veta u parlamentima. To čine kroz (zlo)uporabu instrumenta zaštite vitalnog nacionalnog interesa. Tako dvospratna federacija ostaje nepromijenjena, iako je neučinkovita. Andrićeve riječi da "rat, i najduži, samo protrese pitanja zbog kojih se zaratilo, a njihovo rešenje ostavlja vremenima koja nastupaju poslije sklapanja mira" i u sadašnjoj bh. situaciji pokazuju se točnima.

U BiH je blokirano organizirano i samoniklo uvođenje institucija. Vladajuće elite su, poradi zaštite svojih interesa, blokirale organizirano uvođenje institucija, dok nema razvoja samoniklih institucija jer nema zajedničkih akcija

Piše: Vjekoslav DOMLJAN

građana. Civilno društvo je razdobljeno. Kao takvo ne može poduzimati šire akcije.

Uvođenje reda je ono čega se elite pribojavaju. Uvođenje reda, odnosno vladavine prava stavilo bi na dnevni red brojna pitanja, počevši od pitanja "jamljanja" imovine do pitanja "gazdovanja" tom ž'imovinom" (pri-

mjerice, neplaćanja računa - državi po osnovu neplaćenih poreza i carina, mirovinskim i zdravstvenim fondovima po osnovu neplaćenih doprinosa, bankama po osnovu nevrćenih kredita, radnicima po osnovu neisplaćenih plaća i dobavljačima po osnovu neplaćenih faktura). A gdje su brojna pitanja gurnuta pod tepih, počevši od vraćanja oduzete imovine, stare devizne štednje, neplaćenih (predratnih) premija osiguranja...

Čemu se zamajavati tim kad je elitama ovako lijepo. Ovo stanje institucionalne crne rupe odnosno pravnog nereda nudi im boljitak i neodogovornost. I nebrigu za građane. A da se građani ne bi toga dosjetili, nudi im se sapunica o (ne)mijenjanju Dejtonskog mirovnog sporazuma. Jedna elita je, kaže, za promjenu sporazuma, druga, kaže, neće ni da čuje za to, dok treća, kaže, nudi "specifične" promjene sporazuma. Ovo stanje podsjeća na stare grčke gradove, "koji se uz sva nas-

tojanja Delfa" (čitaj OHR) nisu mogli nikada dogovoriti ni oko zajedničkog kalendara (čitaj državnih praznika), pa su "čak počinjali godinu u razna vremena".

A međunarodna zajednica, pridržavajući se demokratskih načela, čeka da se elite dogovore (zapravo, izmrcvare) jer je za nju takvo mijenjanje sporazuma prihvatljivo. I tako prođe deset godina od Dejtona. A prolazit će godine i dalje, sve dok se građani ne samorganiziraju, i svojim akcijama prisile elite da se nagode oko novog društvenog ugovora (ustava). Ili im preostaje čekati da (kako kaže poznata američka izreka) "mafija počne pisati zakone", odnosno dotle dok elitama ne postane učinkovite i jeftinije da im pozicije, povlastice i bogatstvo štite snage javnog umjesto privatnog reda. Na građanima je da sude (o) monterima. Narod ih je do sada volio.

(Autor je član Asocijacije BiH 2005)